

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş–Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Bölcsészettudományi Kar
1.3 Intézet/Tanszék	Magyar Irodalomtudományi Intézet
1.4 Szakterület	Nyelv és irodalom
1.5 Képzési szint	Alapképzés
1.6 Szak / Képesítés	Magyar nyelv és irodalom

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Magyar irodalomtörténet (középkor és reneszánsz); Filológia LLM1061						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	dr. Farmati Anna						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve	dr. Gábor Csilla egyetemi tanár, dr. Farmati Anna, drd. Székely Örs						
2.4 Tanulmányi év	Mono 1	2.5 Félév	1	2.6. Az értékelés módja	vizsga	2.7 A tantárgy típusa	kötelező, szaktantárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	5	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	3
3.4 A tantervben szereplő össz-óraszám	70	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	42
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					26
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					10
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					16
Konzultáció					2
Vizsgák					2
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	56				
3.8 A félév össz-óraszama	126				
3.9 Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	•
4.2 Kompetenciabeli	•

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	• infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	• infrastruktúra egyes témákhoz (vetítő, laptop, internet); könyvek; CD-lejátszó

6. Elsajátítandó kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • C4.1, C4.2, C4.4, C4.5, C4.6. • Önálló tudományos témaválasztás képessége; tájékozódás a tudományos munkában (bibliográfia összeállítása, kutatási terv elkészítése, a tudományos apparátus kezelése) • szabatos fogalomhasználat képessége • kritikai tájékozódás képessége a kutatási irányokban • az alapvető irodalomtörténeti irányok megismerése, tájékozódás a korszakkutatás bibliográfiájában és kutatási módszereiben, árnyalt korszakértelmezés kialakítása • az irodalmiság „kor-szerű”, a kulturális kontextusra is tekintettel levő szemlélete • Primér és szekundér szövegek ismeretén alapuló kritikai reflexió a korszakkal kapcsolatos sztereotípiákra, korszakspecifikus szakszókincs elsajátítása és alkalmazása. • Középkori szövegek olvasása, megértése: egyfajta „nyelvismeret” és a sajátos kulturális gondolkodásmód elsajátítása.
Általános kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • Önálló képzési projekt tervezése folyamatosan; tájékozási módszerek birtolása, csoportos projektekben való részvétel, intézményfejlesztő tevékenységekben való részvétel (CT3) • A megismert módszerek alkalmazása; önálló elemzések készítése

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • az alapvető medievisztikai és reneszánsz kutatások megismerése, tájékozódás a korszakkutatás bibliográfiájában és kutatási módszereiben, árnyalt korszakértelmezés kialakítása • irodalmi formák (korszakok, áramlatok, szövegtípusok) és kontextusaik értelmező magyarázata • középkori szövegek ismerete, kodikológiai alapfogalmak elsajátítása és alkalmazása • Bevezetés a tudományos tájékozódás és kutatás módszertanába. Az előadás gyakorlati jellegű, éppen ezért az órákon való részvétel kötelező.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • a megismert módszerek alkalmazása önálló elemzések révén

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés – a követelmények és a módszerek. Korszakolási problémák az irodalomtörténetben. Az irodalom fogalma a középkori és kora újkor kultúrákban.	<ul style="list-style-type: none"> – fogalomalkotás – magyarázat – összehasonlítás 	
2. A középkori olvasáskultúra: mit és hogyan olvastak a középkorban? Szöveg-és képolvasás. Kódexek és más kéziratok.	<ul style="list-style-type: none"> – összehasonlítás – bemutatás – rendszerezés 	
3. A középkor és irodalma. A középkori magyar irodalom európai háttere; az alkotásmódok mássága (<i>imitatio, compilatio</i>), sajátos műfajok, sajátos struktúrák.	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – magyarázat – szemléltetés – megfigyeltetés 	
4. <i>Septem artes liberales</i> : szimbolika és az antik kulturális örökség. A szépség fogalma: középkori esztétikai gondolatok a patrisztikus teológia és skolasztika kontextusában.	<ul style="list-style-type: none"> – magyarázat – elbeszélés, rendszerezés – szemléltetés – megfigyeltetés 	
5. Középkori magyar historiográfia: lehet-e hinni a krónikáknak? A szóbeli epikus hagyomány nyomai az írott művekben, rekonstrukciós eljárások. Műfaji konvenciók és az antik tradíció. Anonymus <i>Gesta Hungarorum</i> mint „regény”, történeti rétegek a <i>Képes</i>	<ul style="list-style-type: none"> – előadás – magyarázat 	

<i>krónikában.</i>		
6. A legenda – műfaj és funkció, filológiai, retorikai és történeti vonatkozások. Hagiográfiai alapfogalmak. Az Árpád-ház szentjei és a kapcsolódó legendacsaládok.	– előadás – magyarázat – leírás	
7. A himnusz típusai és poétikája. A középkori zsolozsma mint a himnusz „helye”. A latinitás problematikája, az egyházi latin nyelv.	– előadás – elbeszélés – szövegértelmezés	
8. Misztika – nyelv és képköltés a középkori szövegekben: kép és világgép az exemplumokban és más műfajokban.	– magyarázat – szemléltetés – rávezetés	
9. Az ókori retorikai rendszer és recepciója a középkori prédikációban. Két fontos prédikációtípus: <i>homilia</i> és <i>sermo</i> . Augustinus homiletikája (<i>De doctrina christiana</i>) és az <i>ars praedicandi</i> fontosabb mintadarabjai.	– előadás – szemléltetés – magyarázat	
10. Magyar nyelvű irodalom: a népnyelv pozíciója (<i>lingua vernacula</i> , <i>lingua vulgaris</i>); magyar nyelvű szövegek és kódexek. Európai szövegek befogadásának hangsúlyai.	– magyarázat – leírás – megfigyeltetés, – rávezetés	
11. Magyar nyelvű világi költészet a középkorban: témák, versformák, műfajok	– leírás, bemutatás – magyarázat – megfigyeltetés	
12. Reneszánsz: az európai humanizmus; Erasmus-recepció és magyarországi változatok (Vitéz János, Jacobus Piso, Nicolaus Olahus, Komjáthy Benedek, Pesti Gábor, Sylvester János).	– bemutatás, leírás – magyarázat	
13. Janus Pannonius poétikai műveltsége: <i>imitatio</i> , <i>aemulatio</i> a reneszánsz kori neolatin költészetben. Epigramák és elégiák a költői szerepről: <i>De amygdalo in Pannonia nata</i> , <i>De arbore nimium foecunda</i>	– előadás – magyarázat	
14. Janus Pannonius – és a kőre épült mítoszok (Várad-kultusz, Vitéz János, epitáfiumok)	– magyarázat – szemléltetés	
Kötelező könyvészet <ul style="list-style-type: none"> • Szili József, <i>Az irodalomfogalmak rendszere</i>, Bp., 1993. • Klaniczay Gábor (szerk.), <i>Európa ezer éve. A középkor</i>, Bp., 2004, I., 12–24, 117–132, 313–323, II, 9–22. • Mezey László, <i>Deákosság és Európa</i>, Bp., 1979. • Redl Károly (szerk.), <i>Az égi és a földi szépről</i>, Bp., 1988. • Umberto Eco, <i>Művészet és szépség a középkorban</i>, Bp., 2002. • Nemerkenyi Előd, <i>Latin Szentírás-magyarázat: 11. század: Szent Gellért: Deliberatio = A magyar irodalom története I</i>, szerk. Jankovits László, Orlovsky Géza, Bp., 2007, 49–58. • Kristó Gyula, <i>Magyar historiográfia I. Történetírás a középkori Magyarországon</i>, Bp., 2002, 41–88. • Peter Brown, <i>A szentkultusz kialakulása és szerepe a latin kereszténységben</i>, Bp., 1993. • Klaniczay Tibor – Klaniczay Gábor, <i>Szent Margit legendái és stigmái</i>, Bp., 1994. • Klaniczay Gábor, <i>Az uralkodók szentsége a középkorban</i>, Bp., 2000. • Szunyog X. Ferenc, <i>A szent zsolozsma</i>, Bp., 1941. (internetes változat: www.ppek.hu) • Madas Edit, <i>Középkori prédikációirodalmunk történetéből: A kezdetektől a XIV. század elejéig</i>, Debrecen, 2002. • Horváth János, <i>A magyar irodalmi műveltség kezdetei Szent Istvántól Mohácsig</i>, Bp., 1931. • Lázs Sándor, <i>Apácaműveltség magyarországon a XV–XVII. század fordulóján Az anyanyelvű irodalom kezdetei</i>, Balassi Kiadó, Budapest, 2016 • Tarnai Andor, <i>„A magyar nyelvet írni kezdik”: Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon</i>, Bp., 		

1984. • Balázs János, <i>Hermész nyomában</i> , Budapest, 1987. • Tarnóc Márton: <i>Mátyás király és a magyarországi reneszánsz</i> , Bp., 1994. • Jankovits László, <i>Accessus ad Janum: A műértelmezés hagyományai Janus Pannonius költészetében</i> , Bp., 2002. • Ritoókné Szalay Ágnes: <i>Kutak. Tanulmányok a XV–XVI. századi magyarországi művelődés köréből</i> , Bp., 2012		
8.2 Szeminárium / Labor IRODALOMTÖRTÉNET	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Bevezetés – szervezési kérdések Középkori kéziratok – kódexek: olvasási és szövegérzeti gyakorlatok (részletek a Debreceni kódex, a Sándor-kódex szövegeiből)	megbeszélés	
2. Államalapítás és irodalmi kultúrateremtés – Szent István-i (kon)textusok (István király és középkori irodalmi műfajok meghonosodása a magyarországi irodalomban).	bemutató, magyarázat, közös elemző olvasás	
3. Árpád-házi Szent Margit alakja a középkor irodalmában (legendák, zsolozsma) – értékek, szentségi kritériumok, hagiográfiai motívumok	bemutató, magyarázat, csoportmunka	
4. Az Ómagyar Mária-siralom hazai és európai tükrében – verselemzés a középkor alkotásmódjának figyelembevételével	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
5. A skolasztikus <i>sermo</i> a középkori magyarországi prédikációírás gyakorlatába – retorikai és strukturális elemzés (Temesvári Pélbárt prédikációi)	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
6. Mese és spiritualitás, példázat és misztika: a túlvilág. Karthausi Névtelen: <i>Exemplum mirabile. Csodálatos példa az ifjúúról, aki a paradicsomban járt</i>	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
7. Humanista költészet – poézis és filozófia: Janus Pannonius <i>Ad animam suam</i>	bemutató, magyarázat, közös elemzés, csoportmunka	
Könyvészet • <i>Debreceni kódex, 1519.</i> Debreceni kódex, 1519. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata. Az előkészítő munkát végezték: ABAFFY Csilla és REMÉNYI Andrea, bev.: MADAS Edit, REMÉNYI Andrea, Budapest, Argumentum, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1997. (Régi Magyar Kódexek 21.) • Sándor-kódex XVI. század első negyede. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata. Közzéteszi, a bevezetést és a jegyzeteket írta: PUSZTAI István, Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1987. [1988.], (Régi Magyar Kódexek, 3.) • <i>Legende – a Historisches Wörterbuch der Rhetorik</i> címszava • Madas Edit–Klaniczay Gábor (szerk.), <i>Legendák és csodák</i> , Bp., 2001, 181–307. • Thoroczkay Gábor: Szent István legendái a 19-20. századi tudományos kutatások fényében = Ernst-kódex (OSZK, Cod. Lat. 431) Tanulmánykötet. Országos Széchényi Könyvtár - Pannonhalmi Főapátság Budapest – Pannonhalma 2016. 51-83. • <i>Margit-legenda=Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor 1000–1530</i>), szerk. Madas Edit, Bp., 1992, 407–428. • <i>Árpád-házi Szent Margit verses zsolozsmája=Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor 1000–1530</i>), szerk. Madas Edit, Bp., 1992, 286–292. • Deák Viktória Hedvig OP, <i>Árpád-házi Szent Margit és a domonkos hagiográfia</i> , Bp., 2005.		

- Babits Mihály (ford., kísérő tanulmány), *Amor sanctus*, Kolozsvár, 1996.
- *Hymne* – a *Historisches Wörterbuch der Rhetorik* címszava, magyar fordítás: Lk.k.t. 2001/5, 63–68.
- Martinkó András, *Az Ómagyar Mária-siralom hazai és európai tükrében*, Bp., 1988.
- Vizkelety András, *A Leuveni-kódex és az Árpád-kori prédikációirodalom* = Gábor Csilla (szerk.), *Mindennemű dolgok változása. Hagyományok, források, távlatok*, Kolozsvár, 2004, 11–24.
- Temesvári Pelbárt, *Szentbeszéd gyümölcsöskertje. Előszó; ill. Nagycsütörtöki beszéd=Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor 1000–1530*, szerk. Madas Edit, Bp., 1992, 177–182.
- V. Kovács Sándor, *Temesvári Pelbárt és a skolasztika bomlása* = Uő., *Eszmetörténet és régi magyar irodalom*, Bp., 1987, 185–226.
- Tarnai Andor, „A magyar nyelvet írni kezdik”. *Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon*, Bp., 1984, 257–266.
- Madas Edit, *Középkori prédikációirodalmunk történetéből. A kezdetektől a XIV. század elejéig*, Debrecen, 2002.
- Bán Imre, *A Karthausi Névtelen műveltsége*, Bp., 1976.
- *Toposzok és exemplumok régi irodalmunkban*, szerk. Bitskey István – Tamás Attila, Debrecen, 1994.
- Czintos Emese, *Az Exemplum mirabile és forrása* = Gábor Csilla (szerk.), *Mindennemű dolgok változása. Hagyományok, források, távlatok*, Kolozsvár, 2004, 37–54.

Olvasmányjegyzék

A szövegfelismerő feladat az alábbi listából tartalmaz majd szemelvényeket. Javasolt – a lehetőségekhez mérten – a kritikai, illetőleg hasonmás kiadások, vagy a jegyzetapparátussal ellátott kiadások használata. Segédkönyv: *Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalom történetéhez. Középkor*, szerk. Madas Edit, Bp., 1992.

I. Középkor

A középkori szövegek mind megtalálhatók az interneten is elérhető Madas Edit által szerkesztett középkori szöveggyűjteményben. Használható *A magyar középkor irodalma*, Bp., 1984 c. kötet is, kicsi más válogatás, de sok közös szöveg is van.

- Halotti Beszéd
- Ómagyar Mária-siralom
- Szent István király intelmei Imre herceghez
- Szent István király három legendája és Intelmei
- Szent László király legendája
- Szent Margit legendája, 1510
- Szent Ferenc legendája (részletek; Jókai kódex, 1440 körül)
- Barlám és Jozafát legendája (Kazinczy-kódex)
- Anonymus: *Gesta Hungarorum*
- Képes Krónika – részletek a szöveggyűjteményből és/vagy a Magyar krónikák és legendák kötetből, szerk. Gábor Csilla (a Szent László királyról szóló részek)
- Rogerius Mester: *Carmen miserabile* (Siralmas Éneke)
- Himnuszok és verses zsoltosmák: magyar szentek himnuszai, szekvenciái
- Egyéb zsoltosma-himnuszok (*Húgyak felséges szerzője, Jöjj nemzeteknek váltója, Király zászlói terjednek, Idvezlégy tengernek húgya stb.*)

- Vásárhelyi András éneke (Angyéloknak nagyságos asszonya...)
- Szent László ének
- Pécsi egyetemi beszédek. Szent István királyról
- Temesvári Pelbárt: A Boldogságos Szűz Mária csillagkoronája: Előszó; Nagycsütörtöki beszéd (vagy más prédikáció)
- A tolvaj megtérése: a bűnbánat (Példák könyve)
- Philibertus látomása. Test és lélek vetélkedése (Nádor-kódex)
- Haláltánc (Példák könyve)
- Karthauzi Névtelen: Prológus; Exemplum mirablie (Érdy kódex)
- A mennyei zenekar (Sándor-kódex)
- Apáti Ferenc: Cantilénája
- Rigmusok (Virágének-töredék, ráolvasás)

II. Reneszánsz és humanizmus

(Használható a szöveggyűjtemény, a Janus Pannonius. Magyarországi humanisták Bp., 1982 vagy más kötet, más internetes, de kritikai kiadás)

- Pesti Mizers Gábor: Esopus fabulái (részletek)
- Sylvester János: Új testamentum. Előszó
- Kecskeméti Végh Mihály: 55. zsoltár
- Jacobus Piso: Mátyás király sírfelirata; Erasmusnak
- Oláh Miklós: Rotterdami Erasmus sírfelirata
- Vitáz János Leveleskönyvéből: Ivanich Pál előszava Pál főesperesnek
- Janus Pannonius versei (beleértve a certameneket és az epikus költészetet is)

B) Ezen kívül – az írásbeli vizsga tételeinek megoldásához szükséges lehet vagy jól jön más szövegek ismerete is (amennyiben jó jegyet akar...)

- Három választott kódex ismerete a nyelvemlekek.hu vagy a „Látjátok feleim...” c. kiadvány alapján (elnevezés, keletkezési körülmények, tartalom, fizikai jellemzők...)
- több magyar nyelven írt legenda vagy dramatikus szöveg, töredék ismerete (pl. Alexandriai Szent Katalin legendája, Három körösztény leány története, Soproni virágének, Szabács viadala stb.)

8.2 Szeminárium: kéthetente 2 órás szeminárium	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Irodalomtudomány és filológia. Segédeszközök (kézikönyvek, bibliográfiák, szakfolyóiratok, szótárak, lexikonok) és használatuk.	– fogalomalkotás – magyarázat – megfigyeltetés	
2. Könyvtári alapismeretek (könyvtári keresés, könyvtári osztályok, gyakorlati tudnivalók). A kolozsvári könyvtárak régi kollektíóinak története. Levéltárak.	– megfigyeltetés – bemutatás – egyéni gyakorlás	
3. Könyv- és nyomdatörténeti alapfogalmak.	– leírás – elbeszélés – magyarázat – szemléltetés	
4. Textológiai alapismeretek. A hivatkozások, a tudományos szövegalkotás műfajai (tanulmány, esszé, recenzió, kritika).	– magyarázat – elbeszélés	

	– egyéni gyakorlás – szemléltetés	
5. A szöveggondozás módszerei, szövegkiadások. A kritikai kiadás és a népszerű kiadások problematikája. A facsimile kiadások.	– előadás – magyarázat – egyéni gyakorlás	
6. Digitális és online kiadások.	– előadás – magyarázat – leírás	
7. Kéziratolvasási gyakorlat.	– előadás – elbeszélés – szövegértelmezés	
Könyvészet Kötelező bibliográfia: Umberto Eco, <i>Hogyan írjunk szakdolgozatot?</i> , Bp., 1991. Hargittay Emil (szerk.), <i>Filológia: Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába</i> , Bp., 2003 (vagy esetenként e kötet korábbi kiadásai).		

9. A szakmai testületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

•

10. Értékelés

A tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Ennek aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga az előadások és szemináriumok anyagából. (A szorosán vett vizsgát szövegfelismerési feladat előzi meg, az elolvasandó primér művek listáját l. a tantárgyleírás végén.)	60 %
10.5 Szeminárium / Labor IRODALOMTÖRTÉNET	tájékozottság, elemzőképesség	Írásbeli vizsga, házidolgozat. A vizsgán való részvétel feltétele szemináriumi kiselőadás megtartása és egy önálló írásbeli dolgozat elkészítése és előzetes beadása (a témát előzetesen egyeztetni kell a szemináriumvezetővel).	40 %
	aktív részvétel a csoportmunkában		
10.5 Szeminárium / Labor HAGIOGRÁFIA	A tárgyi tudás pontossága és volumene	zárthelyi dolgozat	75 %
	Gyakorlat bizonyítása a feladatmegoldás során	a félév folyamán vezetett munkanapló	25 %

10.6 Minimális követelmények

IRODALOMTÖRTÉNET

- Az egyes témák ismerete a konkrét események, személyek, jelenségek felidézésével, apró részletek nélkül
- Összefüggések teremtésére való képesség
- Irodalomtörténeti problémák érzékelése
- A bibliográfiai tételek legalább felének ismerete
- Szeminárium esetében: egy kiselőadás vagy vitaindító megtartása, házidolgozat benyújtása, illetve az összes téma alapszintű ismeret, kritikai megközelítése

HAGIOGRÁFIA

- Alapszintű tájékozódási képesség a könyvtári, internetes tudományos anyaggyűjtés világában
- Kutatási terv készítése
- Képesség régi szövegek (kéziratos, nyomtatott) olvasására, alapfokú megértésére, átírására

Data completării

09.04.2020

**Semnătura titularului
de curs**

Fanti Anna

**Semnătura titularului
de seminar/ laborator/ proiect**

*Fanti Anna
Gabriela Gille*

Data avizării în departament

17.04.2020

Semnătura directorului de departament

[Signature]

**Data avizării
la Decanat**

28.04.2020

**Semnătura Prodecanului
responsabil**

Gălbeneanu Irina

Ștampila facultății